

GEORGE KETTMANN JR.

HET ERF AAN ZEE

Gedichten

S. BARENDS

VIVA LA MUERTE!

GEDICHTEN

Ing. f 0 90
Geb. f 1.40

Werk van een jong dichter, even vurig en vervaarlijk als de slagen, waarmee Siegfried zijn zwaard smeedde. „Verlangen naar Thule" openbaart ons den manlijken noordschen ernst van zijn wezen.

Ochtendappèl

BLOEMLEZING

f 0.75

DE AMSTERDAMSCHE
KEURKAMER

cat.

HET
ERF
AAN
ZEE

GEORGE KETTMANN Jr.

HET ERF AAN ZEE

Levenslandschap - Sigurd
Man van den arbeid - Spaansche muziek
Magere winter
Nieuwe wil

MCMXXXVIII
DE AMSTERDAMSCHE KEURKAMER
AMSTERDAM

't Gaat àl voorbij – wat daden en wat namen,
onrust in 't bloed, een voetspoor in het zand,
maar eeuwig zingt in wind en helm tezamen
ons Dietsche vaderland!

LEVENSLANDSCHAP

AAN MIJN VROUW

I

Doornen staan langs ons pad,
meeuwen
schreeuwen
beneden op het wad.

Wrang zijn de bramen,
scherp de korrels in den wind,
maar wij zijn samen,
voor altijd samen, kind.

Nu nog te zeggen hoe moeilijk het was?
– wij hebben er nooit om getreurd
en ook als ons hart werd verscheurd,
geluisterd,
gefluisterd
met den wind in 't gras.

Wrang, scherp en doordringend,
de zon hel op het zand
– zoo is dit eenzaam land,
maar toch altijd zingend
en altijd hand in hand
trok tusschen aarde en zee
strijdbaarheid mee –
drift die de levenslijn
ver en dichtbij liet zijn.

Ouder zijn we nu en wijzer,
misschien al grijzer
dan jij het me zegt.
Maar daar waar de branding vecht,
daar waar de zeewind woedt,
daar is het goed –
wat zijn daar jaren?
– wie zal 't verklaren?

Dat ons leven vandaag pas begint,
dank ik God, want dàt is geluk –
al zetten ook golven en wind
in dit land hun tanden
en bijten het stuk.
Wij blijven samen, mijn kind,
en ruim in geopenden dag
beeldhouwt de zon je gelukkigen lach
en je twee kleine handen.

II

Dit land is voorpost: tegen zilte vlagen
is 't huis in groenen bolster blanke pit,
waar grimmig maar vergeefs 't gebit
der oude duinheks 't leven uit wil knagen.

De visch is buit, het wild gaat aan het spit,
wij noemen 't leven leven door te wagen
en nà ons zullen als in noordsche sagen
zonen en docht'ren waken voor 't bezit.

Wie ons niet kent, spreekt van piratenbloed
en zegt schijnheilig: – arm land zonder God,
waar nergens koren rijpt en klokken galmen.

Maar wie nog Dietschland hoort in stugge halmen,
op deze voorpost, leeft naar Zijn gebod:
zichzelf te durven zijn alleen is goed.

III

De zon maakt vlechtwerk op het tafelblad,
de kind'ren zijn er blond om heen gezeten
met een gezonden honger na het bad.

Hun ernstige oogen spelen ongemeten
met al het verre licht der blauwe baai -
de bootjes dansen in hun helle kreten.

De moeder - met een glimlach om 't lawaai -
is als een berg van rust, die 't onophoud'lijk
en roekloos vragen opvangt in een zwaai

van vage liefde en kordaat huishoud'lijk
de monden afveegt en de bekers vult:
't heelal wordt hun nog vroeg genoeg aanschouw'lijk.

Maar na den maaltijd ebt het jong tumult
en maakt de schitterzon den wildste loomer,
een lichte slaap kalmeert hun ongeduld.

De blauwe baai blinkt languit in den zomer...

AANKLACHT

De droomer – in den tuin – speelt met de draden
van 't zonlicht door de boomen: Gods natuur –
gij fluistert in ontzag. En ik? Ik stuur
mijn kreet het land in, arm en vaak verraden.

Gij kunt niet mij – omdat ik ìk ben – mijden,
vergeten of verguizen, naar 't u lijkt,
wanneer 't voor u – omdat gij gìj zijt – blijkt,
dat vechters van de droomers zijn gescheiden.

Gij noemt hem dichter, wiens droefgeest'ge lippen
de bloemen open kussen, maar gij weert
mijn storm, die èven dichterlijk regeert
en jaagt uit zee de kuiven op de klippen.

Geen die zijn lied zong, heeft nog ooit gezongen
uit andren drang dan dien van 't kwetsbaar hart:
de sperwer en de duif in vreugd en smart
zijn – elk een vogel – tot hun aard gedwongen.

Ik ben geen weerloos droomer, die zijn schapen
op bloote voeten hoedt door 't natte gras,
maar ook als ik een donderwolkje was
van alle wolken die aan d' einder slapen –

ook dàn is mijn geweld niet overdreven,
maar strijd om wáarheid en als 'k vragen mag:
kaatst niet met echo's ook voor mij de dag
– als voor de droomers – 't onweerstaanbaar leven?

NACHTLIED

Hier waar de wilde nachtwind vaart
het dwergbosch in, dat man naast man
gebukt staat en zich vaster schaart,
ook als het nauw'lijks groeien kan –

hier vecht – de kust langs – arm en bloot
dezèlfde wil, die 't volk verhief
in vroeger tijden, vrij of dood –
daarom heb ik het dwergbosch lief.

Het kromt zich, kreunt, verbijt de pijn
en klemt zich tot een ruige vuist:
het is de wil om vrij te zijn,
waar nòg het geuzenbloed in huist!

Hier – smal en eenzaam – leeft het nog
in 't bosch waar 's nachts de zee om brult
en 't hart, gevlucht voor veel bedrog,
wordt van een nieuw geloof vervuld.

BARBARENLIED

De harde bezems van den noordenwind
regeeren nòg en vegen d' aarde schoon
– hoor je den Bard en 't heldenlied, mijn zoon,
waarvoor je vaders hart geen woorden vindt?

De sneeuwjacht ijlt als rook langs het kristal
der harde heirbaan en je strakke wang,
maar 't licht voorspelt de lente – àl te lang
ontweek ons volk de ruimte van 't heelal.

Gezuiverd wordt de grond, aleer de zon
in groen en goud de prille stengels groet,
het kreuk'lig blad zich gaaf ontvouwen moet
en zichtbaar leeft wat niet meer wachten kon.

Nu veegt de noordenwind de wegen rein
– hoor je den hoefslag van zijn wilden rit,
zijn harde bezems achter 't stuivend wit?
– laat deze noodzaak je ten voorbeeld zijn.

Er kàn geen bloei zijn dan na storm en strijd,
geen nieuw geluk dan na volvoerd geweld
– mijn zoon, hoor naar den noordenwind: wees held!
De winter wijkt en 't leven wordt bevrijd.

Dat is je vaders wensch: wees noordenwind,
zoo zuiver en zoo echt, zoo recht vooruit,
dan weet ik dat je hardheid tòch omsluit,
waarvoor je vaders hart geen woorden vindt.

ALS OOIT..

Als ooit mijn oogen niet meer zullen zien
dit zware, mateloos begeerde leven,
dat ook als 't in de sterren staat geschreven
toch schóón blijft om zijn ongekend Misschien –

dan zal ik weten dat de aarde niet
in puin zal vallen en dat niet geschiedt
wat dichters vóór mij met hun dood voorspelden.

De zee blijft zee, de velden blijven velden:
de droom vernielt zichzelf niet, maar de waan.
Zoo bergt – om 't volgend zaad – God àl zijn graan.

Niets zal er anders zijn – slechts een der blaêren
waait van den boom, een bloem valt welkend af;
eerst dan – na 't beetje afval in een graf –
kan mij de dood den levensweg verklaren.

Maar wat mijn oogen ooit werd aangedaan
werd dóór mij: waarheid, zingend te verstaan.

Al wat ik hecht en gaaf op aarde zag,
het forsche en teng're, 't voedsel van den dag,
de brug, den boom, de tarwe en den toren,
doorvezeld van het licht – al wat geboren,
gebouwd, veroverd werd en ooit nog groeit
– al 't ijzerhard gevormde, àl wat vloeit
behoort mij eeuwig als 't in droom verworven,
vertrouwd geheim – ook als ik ben gestorven.

SIGURD

SCHEPEN OP DE KUST

I

De Noordzee ruischt aan land haar onrust uit
als vond zij in haar laatste rimpels rust –
zoo breekt haar branding argloos op de kust,
maar waar geen zand haar eindeloosheid stuit,
rameit zij – 't satanswijf – de lekke schuit.

De Noordzee sleept een grauw verdriet aan land
en smeekt om vrede en een zachten dood,
maar wringt vertoornd, omdat hij weerstand bood,
een visschersman de roerpen uit de hand
en werpt hem met haar klaagzang op het strand.

Is zij zoo valsch, dat wie haar ziel begeert,
niets dan de doem van rustloos zwerven vindt,
niets dan wat schuim en 't zingen van den wind?
– de Noordzee is 't die ons het hart verteert,
ook als – vergeefs verwacht – geen man meer keert.

Wie komen, zijn haar trouw en zij vergaan:
't is geen verraad maar 't noodlot dat haar stuwt,
haar rust is onrust en haar golfslag schuwt
den waanzin van den storm – zij vliegt ons aan,
gedreven door 't geheim der oceaan...

De Noordzee ruischt den roem van ons bestaan.

II

Ver achter het stuivende duin en het wuivende kruid
ligt glinstrend de zee – en wie luistert,
hij hoort hoe ze zingt, hoe ze fluistert,
hoe méesleepend vreemd zij ons is.

Een enkele lijn spant de scheiding van water en lucht:
zoo ijl waar de zon heeft geblonken,
staat priemwit een zeiltje te pronken
– de ruimte gaat open en leeft.

De kinderen rennen en roepen en wijzen elkaar:
een zeil – vaart het uit, komt het nader?
– kijk, zwaai dan toch, jong – het is vàder!
– vol ernst tuurt het jongvolk naar zee.

Er weet er nog geen waar de zeewind voortdurend van
– de vliegende storm in de touwen [ruischt
van schepen die zee willen houwen –
maar eenmaal – ja éens gaan ze ook.

O, levende zee in het stuifzand en 't wuivende kruid,
dat ruischen is steeds in de ooren
van hen die aan zee zijn geboren –
hun jeugd ademt zonlicht en zout.

Hun ernstige oogen staan wijd in den droom van een reis:
al moest dan ook vader verdrinken,
hùn zeil staat daar eenmaal te blinken
zoo blank als het zeil dat verging.

III

De ruimte staat in klare lijn geteekend
waar zon het àl omvat – een wáar verhaal,
dat niet voor menschen is en 't hart haast brekend,
toch weer verzoent om zijn oprechte taal.

Hoe wreed is deze ruimte: 't mes der lijnen
snijdt tweemaal langs de zee, eenmaal langs land:
de distel wringt zich om natúur te schijnen,
de meeuw jaagt visch, een boot drijft onbemand.

Ontembaar zijn de golven – toomeloozer
de harde korr'len zand, door wind verjaagd –
het hout en 't wier toont in de zon nog voozer
– toch staat de ruimte vast, door niets belaagd.

Vermetel maar vergeefs! – is dàt de winst
die nablijft in de ziel voor wie 't vermoeiend
lichtspel van lucht en land en niet het minst
van water aanziet, onvergank'lijk vloeiend?

Is 't Gods geheim dat alles vruchtloos is
en eenzaam aan zichzelf gelijk – een stormen
uit diepen oer-wil: groei en weer gemis,
verdrongen door weer andre wordingsvormen?

Vraag niet! God wil dat wij vergeten zullen
en hoe vergeefs 't ook zij, vermetel staan:
dat wij vandaag de ruimte gansch vervullen,
al spoelt ons weerloos lichaam morgen aan.

STORM UIT HET NOORDEN

(Lied van den loods)

Gestalten staan rondom, vervaarlijk, grootsch
– mijn voorgeslacht in storm en schade.
Ik ben nu net als zij: een loods
– zij slaan mij gade.

't Vuur in de schouw is bijna uitgebrand:
nog staan zij naast mij opgerezen.
Ik weet: hun wil is in mìjn hand,
mijn bloed hùn wezen.

Zijn 't schimmen van den vuurgloed of verlaat
hun noordsche ziel het rijk der dooden,
tot' storm met wit ontdaan gelaat
zal zijn gevloden?

Nooit is de nacht een afgesloten huis,
wanneer de storm zijn wilde honden
uit zee jaagt en met man en muis
't schip wordt verslonden...

Wat nood wanneer in 't holst der razernij
de boot zinkt met gebroken latten
– verga ik, vèchtend word ik vrij
in 't Al-omvatten.

Hoog op den muur zien mannen op mij neer
– de storm wint nóóit! Word ik bedolven,
dan klieft dicht achter mij alweer
een jeugd de golven.

SIGURD

Eens langs het neev'le Noordstrand vond
mijn oog een man vervaarlijk groot
en 'k wist: 't is Sigurd! Die naam schoot
– een vogelkreet – tot waar hij stond.

Een jutter, blootsvoets en bedaard,
wees ik dien driesten man van steen,
maar hij zag lucht en maar alleen
zijn schelpenkar en wadend paard.

Des avonds stak de stormwind op,
de zee zwom wit van schuim aan land –
Sigurd hield tot den morgen stand,
grauw op zijn ruigen heuvelkop.

Ziet niemand dan dat Sigurd nòg
bij stormweêr aan den duinrand spookt
en uitschouwt waar de branding kookt?
– 't volk mompelt spottend: 't is bedrog.

Het zeil hangt slap, de roem valt af,
nu zulk een held een vreemd'ling wordt
– de ijle stem schiet hier tekort,
verneed'ring wacht lang vóor het graf.

Dit is sinds eeuwen al voorspeld:
als Sigurd niet, waar storm zich roert,
de jeugd tot nieuw gevaar vervoert,
daar sterft de volkskracht met den held.

De opgekropte weelde, zon-doorschenen,
slaat uit dit zomerland in blauw en goud,
waarvan het duin den gloed omspannen houdt
als van een vuur de grauwe metselsteenen.

Het eenzaam duin – mij in de ziel vertrouwd –
lijkt al te norsch zich van dit feest te spenen
– woestijn is 't, waar het spoor van bloote teenen
nog vóor den middag door den wind verflauwt.

Waarom wordt hier het leven weggekneld
tot schuwe vezels helm en distelblaêren,
waar elders laait een zomer van geweld? –

Toen wist ik. Wil van eeuwen is gevaren
in 't koppig duin, ten zeekant opgesteld,
om diep in 't land den zomer te bewaren.

De avond valt. Ik zie: mijn erf is klein
als al waartoe wij ons bewùst beperken,
om levend voor vandaag te kunnen werken,
maar daardoor méé de eeuwigheid te zijn.

O deze klaarheid, onverwachts te merken,
dat al 't weerbarstig harde – strijd en pijn –
geen blinde neiging blijkt, maar oer-refrein
van zee en heem'len en van alle sterken.

Begrensd, maar niet als eiland afgesloten,
wordt stil-aan nu mijn erf door nacht bevloeid
en wat ik menschlijk waande, wordt heelal –
zoo wijd en diep in 't een-zijn van het groote,
dat ook mijn leven daar staat opgegroeid
al naar de kracht die ik verdragen zal.

’T HELMSLOT

I

De zee staat laag en laat de platen droog –
een zachter ruischen voert met moeden slag
ver zee in wat nog naglanst van den dag –
’t vuurtorenlicht slaat al zijn flauwen boog.

En met den avond in zoo kalm verschiet
wordt ons opnieuw de eenzaamheid vertrouwd
– ons avond-anker, zwaar in ’t zand geklauwd,
dat ons niet prijsgeeft wat er ook geschiedt.

Eerst nu blijkt leven – na de wilde vaart –
één glanzend rechte, onverbreekb’re lijn:
de dagen kunnen wild onreed’lijk zijn,
’t is altijd weer de avond die ’t verklaart.

II

Bespot mij liever dan mij te beklagen,
dat ik met mijn gezicht naar 't noorden leef
en niet om 't zoet van weeke vruchten geef,
maar bijt in harde appels met behagen.

Bespot mij, waar ik in de kolk der vlagen
en hijgend van een lach de korrels proef
– dan lééf ik: is er méér wat ik behoef?
– bespot mij, dat ik dit in ernst kan vragen!

Gij kunt u niet verheugen op de dagen
die wild en wapp'rend zijn en vol gedruisch
– ik leef, door storm belegerd in mijn huis
en klaar, een uitval door het duin te wagen.

Onwetende, uw stapels goud vervagen,
uw zwaarst bezit – hoe goed bewaard – vergaat,
ik leef waar zee in 't zand gerimpeld staat
en distels zwijgend hun verneed'ring dragen.

En spotter, àl uw weelde ligt verslagen,
als ik naar 't noorden heenzie – 't grauw verschiet,
waar Sigurd groot uit rijst. Gij kent hem niet:
hij is een doode voor het bloed der tragen.

Maar wie als ik zijn roek'loos bloed voelt jagen,
staat met hem – zonder tarnkap – oog in oog:
wat hem in eenvoud, moed en trouw bewoog,
bindt mij, zijn laten zoon, aan 't merg der sagen.

LIED VAN DE ZEE

De zee is een oude muziek
– ze klinkt uit een kroeg aan de haven,
ze schommelt je schuit,
ze trommelt de ruit
der kleine kajuit
– je wordt er tot slot in begraven.

De zee is een oude muziek
– ze bidt om behoud met de vrouwen,
ze neuriet en sust,
maar ver uit de kust
krijgt niemand zijn rust:
daar grijpt zij verwoed in de touwen.

De zee is een oude muziek
– ze leeft als ontembaar verlangen
bij dag en bij nacht
geslacht op geslacht:
de oud-Dietsche kracht
die nimmer er 't hoofd bij liet hangen!

NAJAAR

Rinsch is de smaak van den regen,
koud op mijn lippen gewaaid –
bleek uit den nevel gestegen,
liggen de sterren gezaaid.

Mannen gaan langs met hun droomen,
doodmoe en blind in 't heelal –
huiverend vragen de boomen:
zijn dat de doodgravers al?

't Antwoord is enkel maar regen,
vaag en droefgeestig en koud:
vreemd hoe het jaar op de wegen
zelf zijn begrafenis houdt.

Heb ik mijn jeugd nog, het sterke
lachend uitdagende lied –
ook nu de wilg op de zerken
blindelings tranen vergiet?

Zijn in het najaar wij allen
klein en ootmoedig en arm? –
zijn, nu de avond gaat vallen,
't hart en de hand nog wel warm?

Vraag toch niet – làch om gevaren,
levend of dood zingt mijn hart,
waar het op 't slagveld der blaêren
't laf langzaam oud-worden tart!

STORMBALLADE

Zijn liefde groeit, arm volk, met uw nood,
En hij wenscht in zijn hart u groot of dood.
René de Clercq

Een vreemd'ling klopt – tweemaal. De man doet open
en deinst als voor den monnik van den dood.
– ,,Je kent mij niet? Zoo zwijg met mij. Om brood
is elk gebed vergeefs... er baat geen hopen.''

– ,,Wij bidden niet om brood, maar om een spade'',
zoo zegt de man. – ,,Wie ben je? Zeg je naam.''
De vreemd'ling zit terneer bij 't tochtig raam:
– ,,Ik ben als jij... één van de kameraden...''

De vrouw staart in de lamp met droge oogen –
de kind'ren slapen onder dun katoen.
De man – een duist're reus – staat recht: – ,,Iets doen,
mijn God, iets doèn''; hij voelt zich weggezogen.

Over de vlakte veegt de storm zijn vlagen,
giert door de reten en rameit het dak,
danst met een lichtschijn op het tafelvlak;
het drietal zwijgt – er zwerven duizend vragen.

Dan zegt de gast: – ,,Je hunkert... ja, maar hàten,
dat kun je niet... je meesters zijn gezond.
Iets doen? ha-ha, jij, lobbes van een hond,
je kunt er God gevoeglijk buiten laten.''

De spanning stijgt. 't Is stil en buiten zieden
de stormen als een zee en raken slaags.
– ,,Wie daar?'' Men klopt. Het lamplicht legt iets vaags
in 't steen van elks gezicht: zal 't nu geschieden?

De deur zwaait los: een man staat zwaar te hijgen.
– ,,Een kameraad''. Het klinkt eenvoudig, ferm.
De man bij 't raam lacht schel: – ,,Een holle term,
dat kameraad van jou... ik zou maar zwijgen.''

De tweede gast zegt kalm: – ,,Hier is de spade...''
en reikt ze aan den man, die er om bad –
de steel is sterk en blank het breede blad,
waar nu de lamp in glanst – dit is genade!

– ,,En jij, ga weg,'' beveelt de onbekende
en d' ander spuwt, eer hij de hut verlaat –
al is de zold'ring laag, er ìs geen haat,
de geest rijst fier uit lompen van ellende.

Vriend, als uw leven zoo eenvoudig wordt
als nu het mijne: onophoud'lijk strijd –
dan weet g' uzelf een branding, die zich stort
bréed op het lijd'lijk strand van dezen tijd.

En elke steig'ring – ook al duurt ze kort –
herhaalt in drieste dreunen wie gij zijt :
een kracht die aarde en hemel vast omgordt
uit enkel geestdrift tot in eeuwigheid.

Geen schooner leven, vriend, dan keer op keer,
schijnbaar vergeefs als elke branding-stoot,
de wil te zijn, uit Dietsch volk opgerezen.

Zoo zult gij levend zijn en toch niet méer,
niet ànders dan de zee, uw moederschoot –
zoo leeft in u verkláard haar diepste wezen.

VIER LIEDEREN VAN DEN VIKING

I

Aan de zee,
aan de eeuwige steig'rende zee
vraagt een viking geen woorden –
hoe berooid en al 't lieflijke kwijt,
hoe verwoest ook zijn land voor altijd,
hij blijft koning der zee van het noorden.

Wordt het vloed,
wordt het eb aan de eenzame kust,
hij leeft voort, de geduchte:
in den golfslag, den storm door het want,
in 't gebaar der geopende hand,
in ons volk dat eer' sterft dan te vluchten.

Is het dag,
is het nacht aan de eeuwige zee,
't is zijn kòninklijk weten:
't is alleen – al verloor hij in schijn –
in het noorden geboren te zijn
en dat nóóit meer te zullen vergeten.

II

Diep is de stem van den bard,
roemrijk bewogen zijn lied,
recht tot het hart
van wie heel jong al zeevaarders waren.

Diep ruischt het ruim van den nacht,
't lied van den bard roept den held
en zijn hand rukt een ziel uit de snaren.

Wie volgt den viking vannacht?
wie ducht geen dood? –
kort als de dag leeft de man,
lang als het licht het geslacht,
dat de bard in zijn lied zal bewaren.

Boven de hoofden heel hoog
blinkt tusschen boomen een ster,
groot als een oog.

Dooven de sterren nog niet,
dreigt nog de golfslag de boot,
dan is het noorden niet dood,
zwijgt ook geen bard met zijn lied.

Heilig 't geruisch van den nacht,
door geen rampspoed en dood te bedaren.

III

De viking – de levende reus van vandaag
zit schrijlings op ijzeren dwarsbalk te werken
– de viking zit daar met een boor en een zaag
– hij is het uitdagend geluk van de sterken.

Zijn blik zwiert heel ver om den ijzeren bouw:
hij houdt van de torens, het water, de haven –
hij houdt van zijn jongens die aan komen draven,
wanneer hij weer thuiskomt bij moeder-de-vrouw.

Een zeeman, een bouwer – het noorden valt aan,
zijn dreunende lach blaast omver wie er vreezen:
de drakeboot doemt! Hij is levend verrezen,
een viking blijft reus met een ketelpak aan.

IV

Alleen wie zóo ontembaar is doordrongen
van wat zijn hart hem ingeeft: eerlijkheid,
heeft hier zijn lied ten einde toe gezongen,
het wrange duin, de strakke zee ten spijt.

Hier raakt – niet meer omspeeld van vage droomen –
het uiterste van menschlijk land aan God:
er is geen aarz'ling meer en geen ontkomen,
vereeuwigd is de lijn – de rest verrot.

Geweldig heerscht het licht en wie 't aanschouwen,
staan sterk en onvervaard, recht voor den dood,
zich eeuwig wetend in hun zelfvertrouwen –
zoo gaan zij zee in met de visschersvloot.

MAN VAN DEN ARBEID

MAN VAN DEN ARBEID

Ik ben de Man aan 't Aambeeld met een hamer
– mijn borst is bloot en 't schootsvel is mijn roem:
een beeld van brons, zoo sta ik in de kamer,
groot en beheerscht – ik die mij Arbeid noem.

En elken morgen komt een huisknecht aaien
mijn harde leden, speels met een plumeau –
hij weet: ik zwijg – mijn hamer kan niet zwaaien
en ik moet schóón zijn als een duur cadeau.

Er wordt vergaderd aan het groene laken,
van stoel tot stoel gaat roezig praatgegons
– de heeren rooken en ze doen hun zaken,
maar niemands blik rust op mijn somber brons.

En elken avond hoor ik de sirene:
dan staan de menschen op als uit een graf,
hun schaduwen zijn flets met wank'le beenen:
ik ben hun roem niet, maar hun ergste straf.

Zoo sta 'k al veertig jaar – een bronzen hulde,
waarlangs een knecht zijn dwaze pluimbol streelt
uit vrees voor stof, waar 'k heel een ruimte vulde
met roet en zweet en gruis: een lévend beeld!

Ik ben de Man aan 't Aambeeld, de bevrijder,
maar niemand kent mij en 't is enkel schijn:
'k heet zegepraal voor elken klasse-strijder,
terwijl 'k van gansch het volk het vúúr wil zijn!

GEBED IN HET WERKKAMP

Ieder mag hier vrij verblijven,
Die zich koest te houden weet...
A. B. Kleerekoper

Wij zijn de ballingen uit Brouwershaven,
uit Rotterdam en overal vandaan,
om hier het veen voor and'ren af te graven
en aan een hong'rend hart kapot te gaan.

Het wazig zien van fletse kinderwangen
vervult ons als een rustelooze pijn,
waarin w' als naar den dood naar huis verlangen
en weten altijd koest te moeten zijn.

Waar vroeger ons de handen zouden jeuken,
verdragen wij den lijfsdwang van de wet
– géen làatst alarm laat nu de vuisten beuken
en bonst in 't bloed tot fel en fier verzet.

Omheind door prikkeldraad staan wij te graven
– wij graven onze droomen diep in 't zand:
wij zijn de ballingen van Brouwershaven
en uit de sloppen van het vaderland.

Maar soms bidt een van ons vóor 't ochtend-bleeken:
– God, geef dat ergens éen ten strijde gaat,
niet koèst wil zijn en van ons recht zal spreken
– maak mij dan, God, tot zijn getrouw soldaat!

OM HET WERK

Wie ons verworp'nen heet, kent niet het zuiv're,
dat als in boomen ook in menschen leeft
en hen voor geen bedreiging meer doet huiv'ren.

Wie voor het werk geen vreugde over heeft,
vervreemdt van ons, die 't leven vèchten achten,
waaraan bezieling glans en grootheid geeft.

Wij weig'ren deernis. Noem ons geen berooiden
– voor ons is wáárde: fierheid om 't bewijs,
dat wij dit kùnnen, wat w' in ernst voltooiden.

En groeft het werk ons voorhoofd, maakt het grijs
't weerbarstig haar en hard van eelt de handen,
wij weten 't leven strijd – geen paradijs!

Gij zegt: uit ons zweet en uit onze schanden
zijn and'ren luie rijkaards. – Wijs z' ons aan,
opdat wie stelen, ook hun vingers branden!

Maar gij die schreeuwt om vrijheid, leert verstaan,
dat gij – zoomin als and'ren – die kunt schenken,
of 't mocht de vrijheid zijn, om dood te gaan!

Geen macht zal 't volk nog heim'lijk kunnen krenken,
als ieder weerbaar de gemeenschap dient
en welvaart elk die werken wil, zal wenken.

Dan eerst wordt de moedwillig blinde ziend!

VRIJHEID-ARBEID-BROOD

Wij zeggen 't nù zoo luid als toèn
en tot den laatsten ademtocht:
ons volk wil brood – ons volk wil doèn
– 't is déze vrijheid waar 't om vocht!

Er is maar één wil in dit land,
die elken wensch te boven gaat:
de eenheidswil in hoofd en hand,
die hard van zelftucht samengaat.

Teveel werd aan ons volk misdaan
dan dat het recht springt bij 't appèl,
maar weet, dit volk zal niet vergaan
en velen al doorzien het spel.

Wij willen werk – wij willen brood –
er rijst geen dag die dàt niet vraagt:
de dag komt dat een volk in nood
niet langer jullie hoon verdraagt.

Dan klaagt het mèt ons 't onrecht aan
in jullie godvergeten staat –
dan breekt voor 't eerst de vrijheid baan
en zien zij jullie eigenbaat.

De mooiste woorden zijn verspild,
de mooiste plannen vallen stuk
– wie 't recht der werkers heeft gewild,
vindt metterdaad een nieuw geluk.

Genoeg! – wij willen werk'lijkheid
en weig'ren sloom in slaap te gaan,
zoolang gij, schobbers, meester zijt –
wij zullen weten vóór te gaan.

Wij vord'ren: werk en brood – geef òp!
Kun jullie 't niet? Voor 't laatst: verdwijn.
Vernederd volk, hoort onzen klop,
wij zullen 't vlammend strijdlied zijn.

Wij zeggen 't nù zoo luid als toèn:
weest àllen één van her en der
– strijdt méé – er is iets groots te doen
en wie 't verhind'ren, gaan omver!

DIETSCHE ZIEL

I

Vaak ben ik zoo aan aardsche weelde onttogen
en droomend – blij noch droef – met bleek gelaat,
dat zelfs wie vriend is, de gestalte ontgaat,
waardoor ik dan voor dagen word bewogen.

Hij spreekt in mij als koning en soldaat:
een droom? – ik weet het niet, ik zie zijn oogen,
het lange neusbeen en de wenkbrauwbogen,
den mond en sterke kin, waar zon op staat!

Hij is mij onbekend en toch vertrouwd –
is hij als eerste om de Kaap gestevend
of heeft hij in de tropen maïs verbouwd?

Verging hij? Vroor hij dood? Of werd hij oud?
Ik weet het niet. Wat deert het? Hij is lèvend
en naast mij, ìn mij, waar hij noordwaarts schouwt.

II

Er is geen weedom waar ik niet van weet,
veel erger dan de mooiste leugenboeken:
ik ben met honderd and'ren goud gaan zoeken,
tot ik de koorts kreeg van al 't vuil en 't zweet –

ik ging dwars door de hel die leven heet
en waarvan nòg de papegaaien vloeken –
ik zwalkte op zee en zat in havenhoeken,
waar men door drank zijn eenzaamheid vergeet.

Maar hoe geteisterd ook en als een hond
om groez'lig geld van job tot job geschopt,
soms half verhongerd, soms weer volgestopt –

er bléef een trots, waar nog mijn bloed door klopt
– er is geen wee, dat niet wordt schoon geschrobd,
nadat een Man zich eeuwig Dietsch bevond.

III

Eens zullen door hun groote brilleglazen
geleerden turen naar mijn scheepsjournaal
en momp'len: – ,,Of verzon hij 't allemaal?''
en 't stof van een verbleekte letter blazen.

Eens – net als nù – wordt leven boekentaal,
om van te griez'len, menschen te verbazen
en ècht antiek te zijn met doode frazen
in het gepleisterd graf der studie-zaal.

Wie over duizend jaar het anker licht,
voelt wat ik voelde met zijn oogen dicht
en lééft de waarheid, zonder mij te lezen.

Ook hij houdt zijn journaal, hij doet zijn plicht
en 's nachts verschijnt hem dat vertrouwd gezicht
– als eens aan mij: zijn eigen Dietsche wezen.

DE VANEN

Toen onze oogen strak en groot
den afgrond van veel lijden zagen
en als den minste aller plagen
den met één slag geslagen dood –

toen zwoeren wij, in smaad vereend,
dat liever dan ons koest te houden,
wij tot het laatste vèchten zouden,
ook als ons niemand ooit beweent.

Wij hebben nimmer méer begeerd
dan onverschrokken op te rukken:
al wilde 't volk zich lijd'lijk bukken,
zijn aard blijv' recht en ongedeerd!

Uit grauwe aarde en bleeke lucht
staan wij in 't stormtij dezer dagen,
ontsteld van 't lijden dat wij zagen,
maar vlammend hàrd in nieuwe tucht.

De vanen gaan onstuimig vóor!
– wij dragen ze de neev'len door.

DE EERSTEN

In held're nachten, die vol sterren stonden,
viel onrust als een laatste weif'ling af
en 's morgens wisten wij, dat wij het konden
en braken lachend onzen bedelstaf!

Wij kozen niet, maar wisten ons de mannen,
die hoe berooid, belaagd en uitgebannen
ons leven ook mocht zijn, de vastheid vonden,
die ons het vaandel van een roeping gaf.

Wij trokken uit. Wij lachten om de honden,
die ons vervolgden met hun schel geblaf,
om blikken die ons werden nagezonden,
om elk verraad, elk onrecht, elke straf.

Niet òmzien – voorwaarts! Dat is ons genoeg.
Elk onzer weet: de eersten sterven vroeg,
te trotsch om ànders dan oprecht te leven,
te hard gesmeed om 't ooit nog op te geven:
de nieuwe tijd is 't die ons voorwaarts droeg!

Al 't groote riep ons – dat maakt ons geducht,
geduchter nog zijn zij die nà ons komen:
wij zijn van 't wordend volk de donk're droomen
aan okeren lucht.

DAT IS HET VOLK

Donkere en vervaarlijke gestalten tegen den lichten avondhemel: de arbeider (den voorhamer over den schouder), de boer (de riek in de hand) en later de visscher (den zuidwester op).

Arbeider:
Nu staan wij eind'lijk hier – voor één dag vrij,
aan al het kleine en kwijnende ontkomen:
een kind der ruimte – zon en wolk en hei
zijn om en òver ons als eigen droomen.
Wordt dit een feestdag – neen, een ademtocht
om wéér te weten, waarvoor in de steden
het naamloos werkvolk in partijschap vocht
en waarvoor nòg – om àllen – wordt gestreden.
Wij zijn het volk en aan het volk behoort
den arbeid en den grond, door ons veroverd
– dat is de roep der ruimte, 't strijdbaar woord,
dat ons de toekomst vrìj voor oogen toovert.

Boer:
Gedenken wij de dooden niet door klagen,
maar als den stroom der eeuwen, diep en breed,
waarvan wij metterdaad het kenmerk dragen,
zooals elk hunner bij zijn leven deed.

Jonge stemmen:
Wij zijn de laatsten die de eersten worden:
de jeugd ten nieuwen dag –
omdat wij ons rechtuit ten aanval gorden
met onze vlag.

Wij zijn – omdat het bloed van de geslachten
die ons zijn voorgegaan,
zingt in den wil van ons vernieuwd verwachten
met onze vaan.
Wij zijn – dreunt in den voetstap der ontrechten,
wij zijn – en 't lied wordt vuur
en 't vuur wordt leven dat zich vrij zal vechten
van uur tot uur.

Boer:
De geuren die de zomerwinden zenden
als uit een ver verleden gaan voorbij –
de hooge maanden, die straks neerwaarts wenden,
halen den dood voor ons ook naderbij.
Maar eeuwig blijft het volk, dat zijn getijden
in vrome aandacht leidt van jaar tot jaar
en om zich in die went'ling te verblijden,
zoo voele elk zich één volk met elkaar.
Mij is van zoon op zoon de taak bemeten,
van vroeg tot laat te waken voor 't gewas,
opdat men met zijn kind'ren brood kan eten
in dorre steden, waar eens weiland was.
En gij, mijn volksgenoot, die al uw dagen
het steen en 't ijzer bindt – uw eerlijk werk
in stuggen ernst volvoerd en niet bij vlagen,
is als het mijne – sàmen zijn wij sterk!

Visscher (komt op):
Laat mij in dat verbond de derde zijn.
Al is het niet de grond, die ik ga ploegen
en ook al is de vangst in 't net te klein
voor eenmaal oogst per jaar – ook ìk moet zwoegen
en noem mij eerlijk werker als gij beiden,
al is mijn veld de zee waarop ik zwalk –

Arbeider:
Voor elk van ons is arbeid een bevrijden:
wie vraagt of het een ploeg is, boot of balk?
Wij, kind'ren van de ruimte, één dag vrij –
wij zullen onze handen samen leggen,
want sàmen zijn wij volk en eeuwig zij
wat onze harten hier elkander zeggen.

Jonge stemmen:
Arbeid is strijd,
arbeid is strijd –
nu komt de tijd
dat wij het weten:
't brood dat wij eten,
alles wat ìs,
àlles wat is,
al wat ontstaat:
droomen en daad –
dat is het hart van het strijdende volk.

ZEGEPRAAL

Bij de tewaterlating van de Opalia

Hun houding trotsch ondanks hun groez'le kleeren,
hun blik vrijmoedig onder petklep uit –
zoo staan ze aangetreden voor hùn schuit,
de roode romp die 't varen nog moet leeren.

Ze wachten op het feestelijk besluit:
straks knapt het touw. Dan – net als and're keeren –
glijdt snel het schip langs wimpels, dames, heeren
voorbij en haalt voor 't eerst een natte huid.

't Is – vaak vertoond – toch nieuw en elk gelaat
ziet zon in 't water vonken. Strak gespannen
en trotsch, nu men hùn werkstuk gadeslaat,

zijn – na 't misbaar van maanden – àl die mannen.
Gejuich, gewuif. 't Schip drijft al en het laat
een leegte achter op een werf vol plannen.

MEI-SYMPHONIE

I

Eenzaam het land
– eenzaam vervuld van zichzelf.
Wijd met de weiden, de wilgen, de wegen,
helgroen en grijs tegelijk
– eeuwig een eilandenrijk,
laag onder machtig gewelf
wolken vol glans en vol regen.

Eenzaam het land,
moe van het droomen en stil,
stil als een blad dat roerloos blijft drijven.
't Leeft toch nog – zie maar, er gaan
recht uit de stilte vandaan
mannen, eenvoudig van wil,
kerels die volk willen blijven.

Wieken gaan rond,
wagens gaan raatlend van 't erf.
Forsch als een boom staat de boer op zijn akker
– eenmaal staat zon weer het hoogst,
dan is er feest, is er oogst!
Werken weert alle bederf –
werk is soldaat worden, makker!

Eeuwig dit eilandenrijk,
helgroen en grijs tegelijk –
land met zijn volk op de wegen:
wieken en zeilen en wagens die gaan,
gonzende wielen en hamers die slaan –
eerlijk in zon en in regen,
land, eeuwig land!

't Hart van het land zijn de menschen:
vormkracht uit denkbeeld en doel,
adem van 't innigst gevoel,
spanning van wil en van wenschen
– dàt trekt het land in zijn grenzen,
dàt houdt voor leeftijden stand,
groot en aan allen verwant.

Niet langer eenzaam
wordt ons gemeenzaam:
ziel van het vaderland.

II

Vervaarlijk in den grooten nacht
met vijvers en ijle boomen
staan glanzend de droomen
op wacht.

Mei is gekomen
vannacht.

Er groeit in menschen nieuw geloof
waar 't hart op den dag blijft wachten
– daarvoor zijn de nachten
niet doof.

Mei is gekomen:
't zaad onzer droomen
is eind'lijk gestrooid.

Wij zijn door 't nieuwe aangeraakt
– wat deert het dan te sterven,
gesmaad, berooid? –
Er is een krachtig volk ontwaakt
met runen op zijn erven.

Vervaarlijk in den grooten nacht
met sterren in alle boomen,
voorzeggen de droomen:
volbracht.

III

Wij zijn tezamen afgedaald
met mijnlamp en houweel
– de eerste lading wordt gehaald
en rommelt langs de rail.

De boor drilt in de zwarte rots
en 't breekt – de aarde beeft –
wij vechten voor de fakkels Gods,
waar 't volk zijn vreugd aan heeft.

Er spant een schaduw op den muur:
dat is mijn kameraad –
het oogwit flonkert net als vuur
in 't ijzerhard gelaat.

Wij werken zwijgend in de kluis
en vreemd, hoe 't zwijgen bindt:
hoog boven in het proper huis,
daar slapen vrouw en kind.

IV

Stook nu de vuren heet,
man met de pook,
stoken maar – stóók!
Lach om het zweet,
lach in de smook,
sintels en vonken,
snel weer verblonken
– dit is een zegelied,
hoor je het ook?
stoken maar – stóók!

Waar je maar wegen ziet,
davert je zegelied –
hand aan de kruk,
dat is geluk.

Drijfstang schiet hoog en laag
vliegdans van 't wiel
– fluit het ventiel
àltijd zoo graag?
meester, je ziel
dreunt door de nachten,
stormt met de vrachten
ver tot aan zee –
vruchten en vee,
menschen die slapen gaan
– alles gaat mee.

Waakzaam vooraan te staan,
meester en stokersmaat,
altijd paraat –
dat is een zegelied,
snel waar het sein verschiet,
groen en dan rood.
Lach met je zwart gelaat
– prachtig die droom
ijzer en stoom:
dat is de daad,
roekloos en groot.

V

Roekelooze droom van jeugd,
in de mijnschacht uitgehouwen:
hard is 't,
zwart is 't –
't uur der jeugd is kort:
vuur dat levend wordt,
waar 't zich gevend stort
in zijn zelfvertrouwen.

Ruischend duizendvoud naast-een,
eerlijk, open, vastbesloten:
goed is 't,
bloed is 't –
aangewakkerd vuur,
fel van uur tot uur,
snel en op den duur
aan 't volk zèlf ontsproten.

VI

Volk dat dèzen droom verzint,
volk dat blij aan 't werk begint,
bouwend hooge huizenblokken
en een stratennet,
naaglend schepen in de dokken,
smedend daaglijks schalm aan schalm
– 't werk in éénen langen galm
in den dag gezet.

Volk van strijders zonder tal
op de werven, aan de kaden,
in de luide ijz'ren hal,
op de velden, in den stal –
volk van enkel kameraden,
overal
bouw je aan dit monument,
dat je 't volk van Neêrland bent.

Arbeidsgeest,
vier het feest
van de nieuwe dageraden,
waar wij àllen kameraden,
samen kampgenooten zijn –
feest van arbeid – om het even
of in ongemakk'lijk leven
vaak de rampen grooter zijn.

Arbeidsgeest –
wie de dagen samen dragen,
vieren sàmen feest!

Morgen – morgen staan wij allen
weer in 't veld,
in 't geweld
– laat vandaag de vreugde schallen
voor den volksverbonden held.

AAN DEN ONBEKENDEN ARBEIDER

Een eeuwig vuur brandt voor den man aan 't front,
die in zijn volk onwrikbaar kon gelooven
en dóod, in wal van bloed en slijk geschoven,
den vijand struik'len deed en nòg weerstond.

Maar ook de vlam voor 't léven mag niet dooven:
schippers op zee en boeren op hun grond
staan met de dooden in één groot verbond
– niets gaat hun arbeidsheldendom te boven!

In vrede en oorlog altijd even luid
doorleeft het volk het denkbeeld en de daad
en altijd is vandàag het vast besluit
van gist'ren, dat voor morgen wòrden gaat
– ook als de snelle dood het schijnbaar stuit:
zoo brandt voor 't volk het vuur van den soldaat.

DE ZONNEBLOEM

Aan de gastvrije Nederlanders
in Noord-Frankrijk

Een zonnebloem – zoo zal die heug'nis blijven:
wij reden door het heetste van den dag,
Noord-Frankrijk in, toen ik een maaier zag,
die aan de berm zijn bogen ging beschrijven.

Hij wees naar 't eerste zijpad met een lach
en naar 't zwart-wit van loome koeielijven:
daar was 't! – Wij kwamen hier den weg af drijven,
waar ver van huis dit Geldersch eiland lag.

Een zonnebloem aan 't hek, een fiere haan
en klompen op een rij – wij zagen 't aan
als 't vast geluk van boer en vrouw en kijnder.

Na gulle pap een pijp – het bed was goed
en 's morgens bleef, hóog naast den kindergroet,
de zonnebloem ons nazien tot den einder...

DE MAAIERS

Ons werd het paradijs ,,vrijheid'' beloofd
– wat zijn we geprezen! –
háát heeft ons beetje geluk ontroofd,
de gang moest er uit en de glans gedoofd
– wij konden niet lezen.

Ze hebben ons geleerd rustig te zijn
– zoo zijn we bedorven,
maar soms doorsteekt ons een wilde pijn,
dan trekken we op in het voorterrein:
wij zijn niet gestorven.

Herrijst de jeugd? – dan is 't nòg niet te laat,
geschiede het wonder,
dat staalhard ons volk weer doordingen gaat
de kreet die tot held maakt en nood weerstaat:
valt áán – nooit ten ònder!

SPAANSCHE MUZIEK

STEUN IN SLACHTMAAND

De trambestuurder en de steenensjouwer,
heibaas en smid, de bakker en de brouwer,
de arme slokkers en het klerkendom –
ze keeren allemaal hun spaarpot om
voor Spanje.

Men heeft ze wijsgemaakt: nu vast te geven
strekt wis tot heil van 't zooveel betere leven,
dat eenmaal ook dit lage land bevrijdt,
maar dan ook éérst: òp voor den „klassenstrijd''
van Spanje!

La Pasionaria vraagt poen – geen tranen,
twee cent voor 't kogelgat in een soutane
en een vierduitstuk voor een doode non
met een gelukwensch aan het peleton
in Spanje.

Ver achter 't front in rood bestuurde steden
sluipt – net zooals ze 't eens in Rusland deden –
de onderwereld rond, belust op buit,
maar dat lekt hier in Nederland niet uit,
arm Spanje!

Nu is 't zoo ver, dat pacifisten heulen
met door de Sovjets afgerichte beulen:
gebalsemd wordt het lichaam van Lenin,
maar menschen worden fakkels van benzien
in Spanje.

DE TIEN HUIZEN

Kalkwit tien huizen aan den heuvelrand
voor d'open vlakte van 't berooide land.

Een man treedt uit: een groet nog en hij snelt
met zwier en smal van heupen in het veld.

De schelle kalk vermoeit – van alle tien,
de vrucht wordt rijp, valt af, maar ongezien.

Dan eind'lijk klapt een deur: een meisje gaat,
haalt water en lacht zon vol in 't gelaat.

Een bloem bezwijkt. De heuvel brandt als vuur
en 't leven hijgt verbladderd aan den muur.

Om half drie hotst een open wagen aan,
vol schreeuwend mansvolk met een roode vaan.

Er wordt een grijsaard uit zijn huis gesleurd,
twee harde slagen en het is gebeurd.

Een deur wordt ingetrapt, een vrouw weert af,
men worgt haar met het kind – dat is haar straf.

Het derde huis is leeg, het vierde niet:
het meisje vlucht – vergeefs. Haar moordenaar schiet.

Men drijft wie weerloos zijn, als vee bijeen
en heet als zon spat bloed op schelwit steen.

Een donk're Spanjaard staat als stier gebukt,
stoot toe en grijnst – ,,Rood front''. Het is gelukt.

Juich, Spanje, juich! – de huizen staan in brand
voor d'open vlakte van 't berooide land.

IN HET ALCAZAR

Nog 's avonds laat, voordat de laatste ronde
de wakers haalt en d'andren maant tot slapen,
verschijnt zij met een glimlach – Gioconde.

Haar rust is blinkender dan eenig wapen
– schoon onversaagd, vervuld van mededoogen –
haar droom bezielt de grijsaards en de knapen.

Aan hen die vreemd door honger leeggezogen,
door koorts verhit zijn en door wonden lijden,
houdt zij – door tranen heen – Spanje voor oogen.

Gewelven dreunen van den schok der tijden:
de Sovjet stormt, maar jeugd zoo vast verbonden
weerstaat den vijand en vertwijf'ling beide.

In 't Alcazar, kort voor de laatste ronde,
komt zij tot hen die schaduw zijn op muren
en smeedt hen tot haar helden – Gioconde.

Haar glimlach is het Spanje dat blijft duren!

ALARMKLOK

Man, man
trek wat je kan
– is 't al te laat?
Trek aan het klokketouw,
dat het aan 't galmen gaat
hoog uit het Godsgebouw,
groot van genade.

Muilezels stappen maar,
puilend beladen,
twee aan twee naast elkaar
nauw langs de paden.
Hoog op den heuvelkling
wappert den heelen dag
vlammend de Sovjet-vlag
– daar in een neveling
helsch als een kraterput
staat het geschut
– maaiend het veld –
opgesteld.

Ver in het Spaansche land
regent het lood,
bezemt de dood
– hoog aan den heuvelrand
davert de klassenhaat
– is 't al te laat?

Muilezels stappen maar,
bloedlappen wapp'ren maar
– waar is de dapp're schaar
die 't eind'lijk stuit?
Trek aan het klokketouw,
galmend voor man en vrouw:
Moskou er uit!

SOLDATENLIED

Een sneeuwjacht heeft hen 's nachts bijeengedreven,
ze rukken op in Franco's front-armee –
als kameraden voor hun heele leven
staan ze nu samen – na een jaar – aan zee.

De wolken houden sombere parade,
de kust is als een muil, de zee staat hol,
maar niets kan ooit hun wordend Spanje schaden:
't is veldtenue – met ransel en met rol.

De sovjets zitten hier of daar verscholen
en straks schroeit hun een nieuwe bui van lood,
maar gaan zij, als er voorwaarts wordt bevolen,
dan haalt de roem het leven uit den dood.

VERRAAD IN SPANJE

Al 't rumoer duurt nog voort in den nacht
– 't is het feest van de boeven en sletten –
ha, zij danst als een feeks en zij lacht:
die revolvers zijn net castagnetten!

Hoe ze danst – hoe ze wèrvelend danst,
om zijn mager gezicht te vergeten
en zijn oogen zoo smart'lijk verschanst
– jong fascist, dien zij ,,opstand'ling'' kreten.

Komt de waanzin? – haar bloed is als vuur
en zij neigt naar 't rumoer van de rooden,
maar zij ziet steeds den man aan den muur,
die haar liefhad nog toen zij hem doodden...

,,Voor zoo'n Spaanschen fascist geen pardon'',
krijschen dag en nacht kerels en wijven
in 't gedrang van het vuur-peleton,
want de Sovjets alleen mogen blijven.

Dat hij stond daar, zoo donker en grootsch,
toen het salvo zijn schaduw wegveegde
– ,,Leve Spanje'' als echo des doods –
het was nièts bij 't verraad dat zij pleegde.

Dat zij zóó die haar liefhad verried,
het is erger dan moord en dan bende –
daarom danst haar verwilderd verdriet
op de puinhoop van èigen ellende.

AANVAL

Als wij het vuur in gaan
– vandaag of morgenvroeg,
dan zal de trom een korten roffel slaan
– dat is genoeg.

Wij zullen ernstig zijn
en gaan in vaste maat –
zoo volgt de compagnie den kapitein
als één soldaat.

En om den helm geen krans,
geen vrouwen aan het raam
– de harten slaan voor Spanje zonder sjans
en zonder naam.

Als wij het vuur in gaan
– als anders of voorgoed –
dan wordt kortaf aan elk bevel voldaan,
omdat het moet!

Als wij het vuur in gaan
– ontplooi de vaan!

HET NIEUWE SPANJE

Een feestelijke droom is blind geschoten:
Carmen, een roos in 't haar, de toreador –
er staan nu grauw van ernst soldaten voor.

De gouden vensters, voor de zon ontsloten,
diepblauw de schaduw als op blank ivoor –
er staan
voortaan
soldaten voor!

Zij staan en zwijgen. Trotsche Spaansche grooten,
die eeuwen ongestoord dien droom genoten,
de edelen en prelaten,
uit wier gelaten niets dan hoogmoed spreekt,
zijn plotseling verbleekt
voor dezen ernst en eenvoud van soldaten.

De tuinen en paleizen zijn gesloten,
het goud is zwart, de ijdelheid vergaan:
Spaansche grandezza moest het leven laten,
na al wat zij aan Spanje had misdaan.

De franke jeugd, aan Spaanschen grond ontsproten,
bedwingt de horden, die alleen maar haten –
de droom is uit, maar aan de poorten staan
soldaten.

WARE VIOLETTA

De orgels in de steden dreinen oorverdoovend
hun vetten straatdeun ,,Violetta, hör mein Lied!''
– gedachteloos fluit iemand mee, toch niet geloovend
dat jij bestáát, mijn kind, en huilt soms onbespied.

't Is hartverscheurend en ik sluit verdwaasd de ramen,
het vette Violetta walmt door alles heen –
huil niet, de mannen die Irun in stormloop namen,
staan nu voor Castellon en winnen steen voor steen.

Onrustig waait je hart van vrees naar nieuw verwachten
als kaarsvlam op de kansen van den Spaanschen strijd
– hij die je liefheeft, roept door al je lange nachten
jouw naam als dageraad, waarvan de zee hem scheidt.

Maar niet de zee alleen! 't Vrijwillig woord gegeven
als Italiaansch fascist aan 't jonge Spaansche front,
houdt hem aan d'and're kust en voert zijn roek'loos leven
vooruit door 't vuur, waar menig man den dood in vond.

En jij, mijn kind, onopgemerkt en niet als dáme,
maar lévend met een hart, heldhaftig vol verdriet,
draagt zwijgend hoop en vrees, al rinkelen mijn ramen
van al die orgels met hun Violetta-lied...

Ik denk: als dood hem die je liefheeft, weg mocht halen,
dan nòg dreint Violetta hier in elke straat,
maar geen weet, Violetta, hoe ontelb're malen
jij 's nachts zijn lauw'ren vlocht met je betraand gelaat.

MAGERE WINTER

UITDAGING

Het raam steekt uit den muur met al zijn ribben
en ergens zwerft een broodkorst op de plank,
in 't hol der bedsteê wrakt een drietal kribben,
er staat een flesch – is 't medicijn of drank?

De sneeuwlucht blijft als linnen uitgespannen:
een musch kleumt in een boom die tering heeft
en aan het hek hangt slap een trosje mannen,
waarvan er telkens een de kaarten geeft.

Nu kraakt de trap – in 't harde blauw twee stippen,
zoo slaan zijn oogen licht als hij mij ziet,
– trouwhartig komt zijn groet van stroeve lippen,
zoo zijn wij kèrels bóven ons verdriet.

Ik ken zijn zorg. Hij gromt. Dan zegt hij zachter:
– ,,De vakbond heeft me uit den steun geschopt''.
Wij gaan en laten àl den jammer achter,
omdat in ons het bloed der geuzen klopt.

AARDSCH AVONTUUR

Als alles staat gebouwd
in marmer, streng en bloot,
en wilskracht overschouwt
heerschzuchtig groot
het einde harer wenschen –
dan komt de val.

Dan wordt het hart der menschen
van al het marmer koud
en vriest in hun gezicht
het heimwee naar het woud
en naar de vlakten dicht.

Zoo vindt de mensch zijn einde
in 't open graf der stad;
al klom zijn sterke trots
tot deze marm'ren rots,
zijn hevig hart verkwijnde –
dan komt de val.

Heeft hij voorgoed verloren,
waarmee hij werd geboren:
de ware vreugde Gods?

Misschien dat nà den val
hoog van den hoogsten toren
die mensch weer leven zal,
ook als er – nu hij zingt –
een barst in 't marmer springt.

DE NACHTVORST

De wind loopt naar het noorden om,
men sluit zijn huisdeur als ik kom
't is goed.
Ik làch – zoo bonst mijn rauwe aard
hard met den hoefslag van mijn paard
in 't bloed.

En aan den zwarten nekboog gaan
de manen fladd'rend langs de baan
in drift –
waar de bedaagde boomen staan
verschrikt in 't smelt-ijs van de maan
gegrift.

Wie leven, weten nog niet hoè!
– ik jáág en waag nog af en toe
mijn huid.
Mij is geen nacht te zwart, te koud,
geen lied te luid, geen sprong te stout
– vooruit!

De menschen thuis zijn traag en rood
en vriezen in hun vetzucht dood
– och arm.
Het onheil in den stroom en 't woud
is 't wat mij op de wegen houdt
en warm.

GEBED VAN DEN BOER

Voor Colijn

Dietschland, geef recht! In ùw naam werd ik Man
en bruikbaar, ongebogen, ongebroken –
laat mij weer ploegen met mijn paardenspan.

Laat jàren ledigheid niet ongewroken,
geef land tot ploegen, zaaien, oogst in 't eind,
opdat ik zwoeg om wat mij heeft ontbroken.

Als ik weerstreef wie mijn best erf verkleint,
laat dit verzet tot ùw vergelding groeien,
waar weldoend uit mìjn werk ùw oogst verschijnt.

Dietschland, geef recht in overdadig bloeien
tot straf der dorre hand, die God weerstond,
door 't vee te slachten, 't voedsel te verknoeien.

Drijf de onwetenden, wier bitse mond
't versmaden van uw goede vrucht geboden,
ontzind bijeen en geef ons, boeren, grond.

Wees mij de donk're drift in al mijn nooden,
opdat uw goedheid weer geheiligd zij
voor alle levenden en alle dooden.

Dietschland, maak mij met alle and'ren vrij!

STEDEN IN DEN KERSTNACHT

Diep in de rotsen dezer steden slaat
met duizend echo's luid als dynamiet
de schelle haat, de furie van 't verdriet
– de wereld waggelt en het duister staat
als troebel water hoog in elke straat,
waar niemand aarde, niemand sterren ziet.

De oogen diep in 't wit van elk gezicht
gaan spiedend rond – vermoeid, maar rusteloos,
verwachtend steeds weer dat een ijle roos
ontbloeit aan 't steen, geopend opgericht
als een mysterie in haar eigen licht,
waar àllen 't zien, ontroerd en sprakeloos.

Maar nóoit geschiedt het – nooit komt dag en nacht
iets anders dan het uur van 't carillon
en waait heel hoog uiteen waar het begon,
terwijl het asfalt afslijt van de vracht
en ruischt van menschenvoeten en er lacht
een duivel uit een luik als uit een ton...

Wie zoekt hier leven? – 't is van menschen zwart,
maar nergens bloeit de roos en straalt de ster,
de klank van 't carillon is nog te ver
voor wie verdoofd zijn – steden zijn verward
in haat en hoogmoed – zwijgend blinkt de smart
in 't opzien nu naar Zijn Geboorte-ster.

KERSTBALLADE

Het kerkplein, zacht besneeuwd en onbetreden,
ligt onder 't sterrendak
– een glanzend wak
aan tijd en strijd ontgleden.

't Stil kerkje gloort van kaarsen: op de ramen
houdt blauw Maria wacht
en 't Godskind lacht
naar os en ezel samen.

Er schuift een vrouw voorbij, met hout beladen,
gesprokkeld voor een vuur
in poovre schuur
die kiert op alle naden.

Zij heet Maria, maar wie zou het weten?
Haar jongste ligt op stroo
– dat hoort toch zoo,
want Jozef heeft ,,gezeten''.

Hij wou geen ,,steun'' – toen heeft hij 't brood genòmen
– het mocht niet, dat is waar
– hij kreeg een jaar
en is murw thuisgekomen.

Maria kreunt. Hij werd als màn verslagen,
staat doodsbleek in de rij,
al blij als hij,
wat heel ouds af mag dragen.

De sterren tint'len. Ergens op een hoeve
slaat waaks een hond aan – stil,
Maria wil
op Kerstnacht hier niet toeven.

Is Zij het in dat kerkraam, blauw en brandend,
Haar stralend Kind op schoot –
of die daar vlood
naar 't Kind, op stroo belandend?

De herders zullen komen, licht van voeten,
en Koningen van ver
waar wéer de ster
't Kind in den stal zal groeten.

WINTER-INKEER

Zon gluurt ter kimme. Sneeuw ligt wit op zwart
rondom in 't land en op de lage daken,
de peppels zijn in storm gestroopte staken,
de stroom is ijs en zèlfs geen menschensmart

– diep kervend – kan de stilte levend maken
en zomer toov'ren, waar met doodmoe hart
de dronken zwerver inslaapt en verstart,
terwijl de vroege sterren koud ontwaken.

't Verdoold ontuchtig blind-zijn moet vergaan
– natuurkracht is 't, van God gegeven leiding,
geluk alleen voor wie die wet verstaan.

Geen boer ploegt in de sneeuw, maar de bevrijding
uit lang verbijsterd wachten wentelt aan
door 't zuiv'ringswerk van stille voorbereiding.

IN DE STELLING

KLINCK-DICHT OP DE HEEREN VAN AMSTERDAM

Beviert ghy Vondel met uw Sondaghs glundre wanghen
Dat yeglyk vult syn glas en kluyft syn bout gedught,
Ay, schaem u sooveel praets, 't is jammerlycke vlught
Uyt kreuple wercklyckheit naar syn volmaeckte sanghen.

Het treurspel dat ghy vreest, wilt ghy noch graegh omhanghen
Met fraeyen lof voor 't treurspel dat ghy nyet meer dught;
Het baet u nyet: syn vroom gemoedt, syn kloecke tucht
Gaen noch door Aemstels stad hun self gekozene ganghen.

Veel meer dan uw bestier, weet Vondels geest te boren
In yeders lief en leedt; hij staet op yedren toren
En schouwt uw ydelheit en andrer naecktheit aan.

De tydt vraegt nyewen glans, maar niet voor Professoren,
Voor 't volck, dat arbeydsvreught en vryheit heeft verloren
En noch een kwartjen kryght om sich er door te slaen!

KORTE LOFZANG OP DE VRIJE NEDERLANDEN

Betrokken ziet het zwerk en maakt de Nederlanden
tot een verweerd stuk werk in Gods beraden handen,
waarin wie rustig zijn, zich rustig kunnen voelen
dicht achter grijs gordijn in rond-gesleten stoelen.
Het leven wordt bespied en aarz'lend slechts genoten:
men dwingt het liever niet, uit vrees zijn hoofd te stooten.
De huizen langs de gracht, waar in vermeet'ler tijden
een Nederlandsch geslacht 't bericht der vloot verbeidde,
zijn in hun stille faam het zinnebeeld der schande
van 'tgeen de erfgenaam verdeed met leege handen.
Eens hing de daad niet af van enkel goud en gunsten,
maar van een hand die dorst – een hoofd dat niet vol kunsten
en propvol kennis zat, maar 't willen ernstig schraagde
en wijze voorzorg had, ook als hij moedig waagde.
Weerspieg'len nòg als toen in dun gebarsten lijnen
die huizen hun fatsoen van daklijst en kozijnen
in 't water van de gracht, waar takken over buigen,
't is overleefde kracht, waarvan ze nu getuigen.
Is 't proper afgeplenst, de laatste dweil gewrongen,
het matblauw stoepsteen grenst al 't oude weer van 't jonge,
aan kettingen gelegd voor schemer-paarse ruiten,
waar men aan 't leven hecht door 't zuinig weg te sluiten.
Zoo leeft heel Nederland kalm achter dichte deuren
en stelpt alleen de hand, wanneer er iets gaat scheuren:
zij nippen van den wijn, opdat hij lang blijft duren,
al wordt de drank venijn, omdat hij moet verzuren!
Veel vreemden zitten aan, waar eens 's lands beste zonen,
door stáag aan 't roer te staan, in vrede konden wonen,

en waar de boeren noest bij zon die gloeiheet praalde
den oogst ook als het moest met vrouw en kinders haalden.
't Zijn vreemden, die verzoend met Neêrlands nuchterheden,
waar 't loof genoeglijk groent en soms door kleine steden
nog vee gedreven wordt, ons met hun komst vereeren,
om ons – waar 't varken knort! – wat meer „cultuur" te leeren.
Beschaving is 't begin en 't einde van àl 't streven,
want slechts door menschenmin kan iemand veilig leven,
zoo hoort men vaak en veel; de „menschheid" heeft haar wetten:
al wurgt het u de keel, gij moet u niet verzetten!
De strijd past aan het dier met tanden en met klauwen,
de mensch van hooger aard dient weerloos toe te schouwen:
al stuiptrekt ook het vleesch, de geest zal zegevieren
en is men eenmaal wees en arm gelijk de mieren,
dan zal – zij 't nà zijn dood – 't heelal zich need'rig voegen
naar 'tgeen als volksgenoot zijn lippen raad'loos vroegen.
De pijniging op 't rad en 't gruw'lijk vierendeelen,
– dat hebben we gehad en 't mag ons daarom streelen,
hoe 't hart – verlost van nijd en „cultureel" gezegend –
geen medemensch kastijdt of zelfs maar ruw bejegent.
De mildheid kent geen grens: een leger is aan 't helpen,
de nooddruft van den mensch met kwartjes zelfs te stelpen.
Men hakt den hond zijn staart en geeft hem dien te vreten;
heeft soms de mensch gespaard, dan dient het weggesmeten,
alvorens hij „model" zijn deel krijgt van de brokken:
hij rilt in 't bloote vel (zijn hemd is uitgetrokken),
maar als elk formulier nadrukk'lijk is doorbladerd,
is na een week of vier de eerste steun genaderd.
In 't noodeloos getalm en lichtschuw als de muizen
leeft dit volk èven kalm als in zijn koopmanshuizen:

hier zijn ze saamgehokt met uitgetelde centen,
ginds sierlijk en gerokt de lijd'lijke regenten.
De toegeworpen buit blijft niet in 't keelgat steken,
want niemand waagt zijn huid, om 't schijngezag te breken.
De onmacht van de kliek vindt door het woord verschooning
en hoog're politiek maakt nog een filmvertooning
door 't uitzichtloos bestaan ,,het werkend land'' te noemen,
om nu wij ondergaan, al 't Jobsgeduld te roemen.
Zachtzinnig in 't bestuur, zachtzinnig in 't ontvangen,
zoo mag het smeulend vuur geen blaasbalg meer erlangen,
geen rakelende pook, die 't al in gloed doet raken
en 't ijzig hongerspook laat smelten van de daken.
Men zit versuft bijeen en mist elk zelfvertrouwen:
de leeuwen zijn van steen aan d' ingang der gebouwen,
om met gietijz'ren moed een barsch ontzag te jagen
in 't al bezwaard gemoed van wie een gunst komt vragen
en straks van rij tot rij aan elk loket mag wachten -
men dient de razernij van leeuwen te verachten,
die eenmaal in den slag het bloote wapen strekten
en klimmend in de vlag den hemel zelf bevlekten
met vriends en vijands bloed, waarvan de kusten dreunden.
Dat was de mannemoed die zich niet klein bekreunde
om eigen lijfsbehoud of 't voordeel van de kansen,
maar recht in 't veld geklauwd, den fieren Leeuw liet dansen.

Ze zitten om de lamp met nijlpaard-vette nekken
en de sigarendamp omzweeft hun slimme trekken:
ze houden 't met Colijn, die papt en wil vermijden,
ook als ze stinkend zijn, de wonden uit te snijden.
Zoolang hun buik niet knort, zal het hen niet verdrieten,

dat alles duurder wordt voor hen die ,,steun genieten''.
Zoolang hun handel maar beschermd wordt en mag duren,
bestaat er geen gevaar voor slechtere avonturen.
Zoolang de borrel smaakt en 't warme maal kan volgen,
is Neêrland welbewaakt en zijn ze niet verbolgen.
Al zit de staat in schuld en wordt die jaarlijks grooter,
zoolang kameelenbult ,,gekarnd'' wordt net als boter
en Unox gul zijn vet aan 't mager volk mag voeren,
terwijl de crisiswet tot heil strekt van de boeren,
zoolang is elke klacht ondankbaar jegens mannen,
die zich toch dag en nacht zoo weten in te spannen,
dat Londen en Parijs en Oslo juichend reppen
van Simson die zoo wijs hier orde wist te scheppen.
Staat diè man overeind, dan heerscht hier rust en vrede,
ook als wie werkt, verkwijnt en werkloos zijn, wie streden
vergeefs van vroeg tot laat, om 't ergste te verschuiven
– men eert den magistraat om zijn gebraden duiven!
Dus buige men het hoofd voor zooveel edele daden,
want – van die faam beroofd – rest ons alleen de schade:
zoolang de woorden nog zachtzinnig zijn als schapen,
is ècht brood maar bedrog en kan men rustig slapen!

DE WIJZE KATERS

Aan de heeren van het ,,Comité van Waakzaamheid tegen het nationaal-socialisme.''

Gij likt uw fulpen huid zoo wijs tevreden,
als dikke poezen zit gij in de zon
– Ter Braak en Donker, Poels en Du Perron –
en droomt van schotels melk en teederheden.

Men strijkt u gaarne langs de hooge ruggen,
gij rekt u, streelt en gaapt – gij zijt zoo wijs
en voelt u lekker in dit paradijs:
de tragen moeten prooi zijn van de vluggen.

Maar nauw'lijks hoort gij òns, of – God beware,
het oog loenscht groen met rechte dunne spleet
– gij bláást omdat gij u verraden weet
– wij weten hoe de duiven naar u staren!

Gij laat uw staarten als met stekels zwellen,
haalt al uw nagels uit het week foedraal
en sist ons aan – fèl anti allemaal,
want ons bedriegt gij niet met zachte vellen.

Gij – op 't fluweel als heele potentaten –
zijt al door Moskou voor de jacht gehuurd;
weet dit: het heeft den langsten tijd geduurd,
dan komen wij – wij durven jullie haten!

JAN SALIE'S INTERIEUR

Een echte huisplant van 't fatsoen
staat rechtop voor het raam te pronken:
de blaad'ren zijn goedaardig groen,
de bloemen kleine preutsche vonken.

De brave huisheer op zijn muilen
snorkt aan zijn pijp en soest maar wat,
hij kan niet lachen en niet huilen
– wijs op zijn kussen zit de kat.

Zijn krantje valt. Van 't saai behang
ziet uit het lijstgoud Oom Transvaler
streng op hem neer: de dadendrang
wordt gierig en de wasdom schraler.

Is dàt ons Dietschland? De pendule
telt ieder uur de stilte uit
en mat schijnt achter fijne tule
lauw daglicht door beslagen ruit.

De huisheer juicht en toornt niet meer,
hij kent geen geestdrift en geen woede,
de buidel is hem méér dan eer,
zijn rust méér dan het recht en 't goede.

Hij houdt zijn huisdeur op den grendel,
zijn dakgoot schoon, zijn theestoof warm
– wèl is hij wars van doofpot-zwendel,
maar lastig vindt hij elk alarm...

DE LEUGENFILM

– ,,Zeg, hou je bedaard... zet je pet af... kop dicht,''
zoo zeiden ze gist'ren en zeggen ze morgen –
laat verder de heeren er nou maar voor zorgen,
al weet je geen raad en al zie je geen licht!

– ,,Wees rustig... ze hebben het goed met je voor,''
dat schrijven de kranten tenminste geregeld.
– ,,Wees rustig!'' Het vonnis is bijna bezegeld,
maar denk er om: zwijgen, al heb je het dóór.

Wanneer zul je, makker, die zóóveel verdroeg,
rechtop staan – geen slaaf meer, maar dan een der onzen?
– is jouw hart al dood en vertrapt door de bonzen,
of hijg je toch eind'lijk: – ,,Bij God, 't is genoeg!''?

Al 't water dat wild om de bergsteenen snelt,
komt droom'rig in 't groene rivierbed gegleden
en vloeit dan naar zee – als beschaamd van 't geweld,
ben jij in je nood met een aalmoes tevreden.

Wanneer dan – wannéér schiet de toorn in je oog,
al vallen wat bloembonte kopjes aan scherven? –
wanneer sta je schrap, durf je eind'lijk te sterven
en hef je je leven, dat gróót is, omhoog?

Je zwijgt en je lijdt en je staat in de rij.
De film ,,Werkend land'' komt je zoet-zijn beloonen,
daarvoor mag je ook nog je dankbaarheid toonen
– wannéér vecht je mèt ons dit geuzenland vrij?

OP MIJN ZWARTE HEMD

Voor enk'le uren had ik jou weer aan,
mijn stug en deeg'lijk hemd – ik draag je zelden,
maar steeds met fiere vreugd, als 'k mij ga melden,
wanneer de Leider zijn appèl laat slaan.

Niemand op straat mag zien hoe zwart je bent
– zoo dùchtig zwart, 't is àl te onrustbarend:
er is iets dreigends in voor wie welvarend
en warm gezeteld zijn in 't pratement.

Als ik jou draag, trouw hemd, dan trilt mijn hart,
dan voel ik: hoe geminacht en verraden
ons werk ook zij, de dag komt, kameraden,
dat ons volk vrij wordt door de láátste smart.

Het bloed sloeg mèt de trom hoog in de keel,
trompetten schalden en de standaards negen
– al heb je maanden in de kast gelegen,
door mij werd jij een stuk van 't gróót geheel.

Zwart staatsgevaarlijk hemd, je krijgt je recht
net als de streepjes, stippeltjes en ruiten
der saaie hemden – éénmaal kom je buiten
met héél veel and're – houdt het voor gezegd!

De heeren vreezen, dat het volk jou ziet,
maar onze vanen waaien al voor morgen
en dàn kom jij, die vaak werd opgeborgen,
en – 't zal ze spijten – slijten deed je niet!

AAN AMSTERDAM

Bij de feestweek der democratie

Een doffe woede brandt mij achter de oogen,
als ik op straat de kudde volks aanschouw
in zwijgend gaan langs gracht en bruggebogen.

Ik droom van torens in het luchteblauw,
van schepen op de werf en in de haven
en van een kroeg met borden op den schouw –

van àl gestalten, die reeds lang begraven
uw bouwers waren – machtig Amsterdam –
en aan uw trekken durf en aanzien gaven.

Ik droom. Hoe werd uw faam zoo zwakke vlam,
dat zelfs wie langs uw oude grachten dwalen,
niet zien, dat zorg de laatste vreugde nam.

Hoog is uw galm, geheid zijn al uw palen,
vol ernst uw gevels, maar het volk vergeet,
dat leven méér moet zijn dan ademhalen!

Na zóóveel zon beklemt het sloopend leed
van dezen herfst, waar als met looden voeten
het volk zijn stad als vreemdeling betreedt.

Mijn woede brandt! In dwaas verkleede stoeten,
met vlaggen, dennegroen en sprookjeslicht
– omdat de leiders het nu eenmaal moèten –

wordt zeven dagen kermis aangericht,
waarnaar bedáárd de menigte blijft staren,
een smart'lijk waas van weemoed in 't gezicht.

Ik droom van ongekend gespannen jaren:
van strijd, maar óók van feest – en luidkeels zong
het mansvolk, dat er mooie meisjes waren.

De kerel dronk wijdbeens en 't lachen drong
bij elken rondedans door alle wanden:
onstuimig was het bloed, de natie jòng!

Voorbij de kloekheid, die in deze landen
eens een Oranje-prins mèt God rebel deed zijn –
geen schaduw wijkt door heel veel lichtjes branden.

Zooals een schip, dat langs de waterlijn
voorgoed is doorgeroest, maar door de heeren
nog mooi wordt opgetuigd – 't is ènkel schijn –

zoo 't feest'lijk Amsterdam, waar 't volk mag leeren
om ,,aangepast'' die droomstad door te gaan.
– Rampzalig volk, wat heeft dit schijn-regeeren

aan uw ruim levend geuzenhart misdaan!
Verbaasd van 't licht, in zwijgende ommegangen
ziet gij – als kind'ren doen – de wond'ren aan.

Geen lied, geen levenslust en geen verlangen
verkonden – Amsterdam – dat gij herleeft,
al zijn u duizend tooisels omgehangen,

– uw volk alléén is 't wat u lèven geeft!

TWEESTRIJD

Tuinen zijn er vele en ommuurde,
waar vijvers zijn en boomen droom'rig staan
en bloemen kinderlijk met blije monden –
tuinen vol geheim van zon en schaduw,
als toen ik kind was – lang, heel lang geleden.

Menschen die de paden daar langs dwalen,
gaan vlinderlicht aan and'rer leed voorbij
– als kind'ren. Geen hoort ooit van 't uitgeteerde,
schemerig behuisde, waar de lente
ternauwernood de dakgoot kan bereiken.

Moeilijk wordt het dan, daar nog te toeven:
steeds in die tuinen zie ik weer het smal
verwaarloosd ànd're leven – dáar in schemer
't vlinderlicht geluk, dat nooit wil komen
– mij zijn die huizen èn die tuinen donker.

NIEUWE WIL

NIEUWE WIL

Voor al de vruchteloozen en de vroeg verdorden,
de vaak vernederden – voor àl die zwaar gewond
en schuw zijn, wil ik in der doode oogen grond
een wilde sprankel licht zijn en een glimlach worden
om hun bevroren wrangen mond.

Dit licht, dit lachen zullen àlle licht en lachen
van deze heerlijke aarde zijn in voorjaarswind,
doorsidd'ren schors en merg, opdat iets nieuws begint,
zoo 't leeft in edel staal en klapwiekt in de vlaggen,
waarmee elk dood of zege vindt.

Geen schooner taak op aarde dan wie haast bezwijken,
de uitgeperste zielen van een harden tijd,
de doelloos starenden aan 't raam der eeuwigheid
– als man te paard – in stouten ernst den helm te reiken,
die hen door eigen kracht bevrijdt!

ONS DIETSCHE LIED

Voor Rob Delsing

Neen, wij zullen ons Dietschland niet roemen
aan den veiligen haard bij elkaar,
maar daar buiten – daar moèten wij 't noemen
in de duisternis en het gevaar.

De gestalten verschooierd, vernederd
– zijn er duizenden zoo niet verdwaald?
neen, wij zijn niet zelfzuchtig verteederd,
't is ons lied dat hun leed achterhaalt.

Als een schreeuw, als een vogel hoog stijgend,
als een zicht die in 't licht wordt gescherpt,
ligt ons hart op de tong voor wie zwijgend
nog niet dùrft en zich droef onderwerpt.

Neen, wij zullen niet zwijgen – wij grijpen
naar wat strijd en gebed is: het lied,
want wij willen dat Dietschland zal rijpen
in een volk, dat zijn toekomst weer ziet.

Niet om ons, maar om hen die bezwijken
en een buit zijn van baatzucht en haat,
zal het hart zich niet zwijgend verrijken,
't is te geef voor den wind als het zaad.

In 't nu leege gezicht een paar oogen
als een blaùw vuur, vervaarlijk zoo Dietsch
– het is dáárvoor, dat machtig bewogen
wij een lied worden – anders toch niets!

PAROOL TE GENT

Mannen van Vlaandren die de kampers zijt
om Dietschland's vrijheid – 't bloed laat zich niet binden
aan Hollands geldkist, en het móét u vinden,
uit deernis niet, maar uit den wil tot strijd.

Wat is mij Holland, zoo de leeuw een lam,
de glorie geldzucht wordt en géén 't al wagen
– als elk van u – de vaan en 't zwaard te dragen
voor 't waarlijk een-zijn met zijn eigen stam.

Wij smeden sàmen 't uur, 't gesmade werk
van mannen – voorgegaan en nooit vergeten –
opdat ons groot eenvoudig volk zal weten:
– wie ù slaat, die slaat òns – ons volk is sterk!

Wat gij wilt, willen wij: ten aanval gaan,
onwrikbaar spijts wie 't volk in 't Fransch verraden
– mannen van Vlaandren, edele kameraden,
eerst dát kan Dietsch zijn en den dood weerstaan.

De zon klimt in uw torens als in 't blank
van goedendags en brandt in 't steen der gevels
– de zon spat vúúr vandaag en uit de nevels
breekt het verleden door als spijs en drank.

Dat is 't geluk op uw omstreden veld,
mannen van Vlaandren – dreunend slaan de voeten
den harteklop van Dietschland en wij groeten
hoog in uw leeuwendans den eigen held.

DROOMREIS

I

Noord-Frankrijk zijn wij samen doorgegaan:
noordsch glooiend land zoo vol herinneringen,
waar koren wast uit wie den dood in gingen –
Laon en Chavignon, waar nieuwe torens staan.

Ontwaakt, waar boven ons de kersen hingen
of bij Compiègne in 't hooi bij volle maan –
Parijs, 't was stééds Parijs op heel de baan
– Parijs, waarvan de wielen konden zingen...

En eind'lijk dan: Porte St. Denis. Wij stonden,
de fietsen aan de hand, in 't koorts-verkeer,
totdat wij aan de Hallen slaapplaats vonden.

Het vuil Parijs was òns Parijs niet meer,
maar stad van rijkaards en van vagebonden –
toen zagen wij in droom Noord-Frankrijk weer!

II

Dat ons de koningstuinen van Parijs
met alle bloeme-vlammen, alle zwanen,
fonteinen, faunen, ruiters in de lanen
zoo weinig waren na zoo zware reis –

het moet wel zijn, dat wie zich machtig wanen,
ons toch niet geven kònden wat de zeis –
met één streek blinkend als een snel bewijs
van eeuwig boerendom – wist te vermanen.

De stad sterft eigen dood, als niet het land
langs elke glooiïng versche voren toont,
waar 't zaad gestrooid wordt uit de eelte hand.

En 't moog' Parijs zijn, dat heel Frankrijk kroont,
het maakt de trouw aan eigen grond te schand
met elken Jood en neger die er woont!

HUIS AAN DE RIVIER

Het zeil is al gestreken en 't wordt later,
de lichten gloren zacht als lampions,
er klinken jonge stemmen over 't water:
een boot glijdt langs – de avond blijft voor ons.

Diep achter donk'ren tuin is 't huis verlicht
en 't raam staat open, toegewend naar 't kalme
getreuzel van muziek, waar uit het zicht
op d' and'ren oever de kampeerders talmen.

De lichte lucht is zwaar en zwart belommerd,
de weg omhelst het riet en de rivier –
hoe meer dan ooit droomt ons hart onbekommerd
van zijn beperkt geluk: 't is nù en hièr!

De onbereikb're droom verzinkt voorgoed
als het gestreken zeil en 't ademhalen
wordt weldaad – oerzang van onsterflijk bloed,
waar 't water en de blaadren van verhalen...

Roerloos de lampions – zoo tusschen beide
verdroomde oevers stroomt de vroege nacht,
de stille boomen zijn vertrouwd geleide,
bijeengeleund en in de bocht op wacht.

Een laatste riemslag plast en plooit wat glans,
dan gaat ook dit gerucht in stilte over:
't verlichte huis staat onder hoogen trans
zacht-ernstig in een tuin van slapend loover.

KENT GIJ UW LAND?

Kent gij uw prachtig land? – de bronzen weelde
der kaarselaren breed in 't volle blad,
de bloemenweide waar g' als kindren speelde,
de tengre berken juub'lend langs het pad?

Kent gij het, zoo nog geurend van den regen
ten vroegen dag het landschap openstaat? –
kent gij dien zachten ernst op zwerverswegen
als 't weerzien van een welbemind gelaat?

Dit land, dat klein-behuisd, omheind, versneden,
toch onverwacht zijn wezen openbaart,
wordt gróótsch voor wie het eenzaam heeft betreden
en in een grashalm nog Gods wil ervaart.

Gij kent het, wijd en diep: mijn land en 't uwe,
waarin de glimlach der herinn'ring droomt –
ons Nederland, waarover wolken stuwen,
waarlangs met spart'lend licht klaar water stroomt.

HET ONWEER

I

De zon slaat als een golf door manshoog koren
en straalt in 't strak opaal van Maas en Waal –
zij heeft met gullen lach wel honderd maal
de zicht vandáag tot oogsten uitverkoren!

En mannen – op zoo sterk verkleinde schaal
als zwarte torren in 't wijd land verloren –
gaan bezig voort en banen breede voren
en halen een voor een de akkers kaal.

Zoo wordt al dagenlang den oogst geborgen:
vandaag wordt morgen, morgen overmorgen
en elke man zwoegt nat in láaie zon.

Hoe lang kan zooveel zon-geweld nog duren?
De laatste schoof is nauw'lijks in de schuren
of 't wolkwit zwelt aan loomen horizon.

II

Aleer de dag zijn wedloop kan verkalmen
en avondbleek zijn overmoed uithijgt,
haalt hem het onweer in, dat heeft gedreigd,
en slaat hem neer in slagen die weergalmen.

De dag blijkt weerloos: zelfs de peppel zwijgt,
de grond ontkleurt en menschen worden halmen,
beangst waarom de nieuwe slag blijft talmen,
nu elke zonde haar vergelding krijgt.

Maar langzaam klaart de lucht, terwijl de regen
nog ruischt door 't blad en spoelt langs alle wegen
– dan plots'ling schijnt de zon en is het droog.

Verfrischt, de loomheid en de vrees geweken,
voleindt de dag vóor 't eerste avondbleeken
zijn vreugd op aarde met een regenboog.

III

Wie schouwt den nacht uit open ramen aan,
getroost door sterrenklaarte, 't hooge en strenge,
dan nà zijn onrust gansch ter dood te brengen? –
wie u aanschouwt, o nacht, kan niet vergaan.

Wie vraagt zijn leeftijd doelloos te verlengen,
door te ontwijken wat hij moet doorstaan? –
o leven, laat door ons uw oervlam slaan,
ook als wij daardoor vóor den nacht verzengen.

Uw wil is ònze wil, uw diepte d' ònze
en nooit op aarde wint een onzer méer
dan wat gij eeuwig in ons bloed laat bonzen:

de strijd om grond, om oogst, om brood en eer!
– Hoog held're nacht, geen laat zijn deel verslonzen,
al breken zon en donder op hem neer.

POORT VAN DEN DOOD

Bij den dood van
C. H. Steenhuisen

Klaag niet. De poort, die menschen noodlot wanen,
scheidt Zien van Zijn, maar deert het wezen niet
van wie hier slechts zijn schaduw achterliet –
klaag niet aan deze poort voor veteranen.

Wie steeds dit leven – niet om wat hij won –
geestdriftig liefhad als in jonglingsjaren
en zich niet op het kleine blind bleef staren,
maar 't leven ruim als ééuwig voelen kon –

hij wordt niet door de poort van ons gescheiden,
zijn hart blijft zonlicht op de oude vaan,
zijn lach leeft òm ons, in ons, waar wij gaan
en waar wij 't ééne Dietschland voorbereiden.

VÓÓR DEN STORM

Vlaand'ren gedenkt! – doch niet alleen
uw vroeg'ren oogst aan Gulden Sporen.
Gedenkt hoe achter bout en steen,
toen 't volk tòch eind'lijk mondig scheen,
de daad van Grammens wordt bezworen.

Gedenkt niet slechts uw vroegst geluk,
om wat vandáág geldt, te vergeten:
één man sloeg met het Belgisch juk
het werk der Fransche meesters stuk,
om zich weer vrij en Dietsch te weten!

Ook als hij thans hardnekkig zwijgt,
het volk staat op – uit duizend kelen
zingt Vlaand'ren 't lied, waar storm in dreigt,
tot het zijn hoogste spanning krijgt
en 't alle torens gaat bespelen...

Hoort, Vlaand'ren voor de laatste maal
den langen galm van àl uw lijden,
die Grammens slaat uit uw metaal
dat daarna zwijgt, al grijpt de Waal
verdwaasd èn koord èn klepel beiden.

Uit zwijgen groeit nog grooter kracht
dan uit de zwaarste klokke-slagen –
hoog over Vlaand'ren staat de nacht
en dwingt onhoorbaar dit geslacht
zijn arbeid straks in 't licht te dragen.

Gedenkt! – Geen feesten en geen rouw,
maar zwijgen, vóór de leeuwen dansen –
geen woord, waar 't hart van breken zou,
maar harde wil van man en vrouw:
gedenkt, gedenkt! – 't zijn nóg de Franschen!

DE GROOTE TREK

De witte huifkar waggelt door het ongebaande
van 't Afrikaander veld.

De vrijheid, die de Brit al overweldigd waande,
rijdt vóor den voorsten wagen,
om God wat grond te vràgen,
en houdt de buks omkneld.

En honderd and'ren, rechtop in hun wagens staande,
gaan steeds datzelfde spoor
en dringen dieper, dieper in dat ongebaande
van woud en woestheid door.

Onzeker zijn de dagen en de grootsche nachten:
zij gàan. De leeuwen en de naakte wilden trachten
hun klauw en speer te slaan
in 't kamp van honderd, maar zij blijven
voorwaarts gaan.

De groote Dietsche Moeder glimlacht in gedachten:
de vrijheid van Transvaal
rijdt met den generaal
vooraan!

LANDSCHAP IN VLAANDEREN

De bloemen zijn gesprenkeld in de weiden
als de blijdschap zelf zoo blank,
waar wind zijn wolken loom in zon komt leiden
aan de verre heuvelflank.

Als vlier zoo ijl de stammen met hun kruinen
en de tuinen oud ommuurd –
verdeeld maar òpen toch bij 't zonne-schuinen
ligt wijd Vlaandren geborduurd.

't Span paarden stapt in 't zand der wegen samen
met den voerman kalm vooraan –
een zoele wind stoeit met de wilde bramen
en strijkt rillend over 't graan.

Wie dit land kent, wordt stil-aan ook vertrouwder
met den boer die het bewoont:
goedaardig met een zeis hoog op zijn schouder
en een kop die zorgen toont.

Maar geen ontkomt aan 't feest der zomerdagen
met de daken vermiljoen,
het rijpe goud in plooien uitgedragen
en een torenspits in 't groen.

En rijker dan wie 't koren straks zal koopen
maakt de heugnis aan dit land
hem die als zwerver gráag zich moe wil loopen
als een kind aan moeders hand...

HERFST

Het scherp treft het graan
en de bijl
de boomen –
nog een korte wijl
en 't is gedaan:
de roovers komen!

Een hand weet het zwijn
in de keel
te steken
en het blad wordt geel
om mest te zijn –
het jaar gaat breken.

Te moe voor den strijd
en te schoon
in 't pralen,
raakt de zomer kroon
en mantel kwijt
en vlucht zijn zalen.

Zoo wordt dan de oogst
en de macht
legende,
want er is geen kracht
– waar weelde 't hoogst –
herfst àf te wenden.

Aan 't water alleen
zit het kind
te spelen,
ook al jaagt de wind
den koning heen
door zijn priëelen.

Het lacht, onbespied,
onbeschroomd
aan 't water:
waar het hart van droomt
en wèrklijk ziet,
wordt zaad voor later.

De zon is pioen
en gaat dood
in geuren,
maar de jeugd wordt groot
om méér te doen
dan om een koning te treuren...

AAN DEN AMSTEL

De dag slaapt in – twee wilde eenden trekken
donker en hoog de zachte maan voorbij,
het land en 't water zijn twee grijze plekken
met middenin de ranke boomenrij.

Soms glijdt het bermlicht van een auto trillend
de stammen langs, maar 't stoort den vrede niet,
waar eenzaam nu, zijn hart aan 't water stillend,
de stadsmensch eindlijk weer Gods adem ziet.

Ver achter hem in gloed ligt heel de krater
van haat en hebzucht, lust en leedvermaak –
wijd voor hem liggen weiden, weg en water
als toen hij kind was – schuw herdacht hij 't vaak.

En nu hij voortgaat – droom met open oogen –
is 't of hij 't àl hervindt wat jaren sliep:
de grijze avond breidt zijn mededoogen
om hem die achter zooveel muren liep.

De hoeven liggen, van geluk doortrokken
en maan-beglansd, onwetend van wie gaat,
in 't land gedwaald uit verre huizenblokken,
met moede schreden en verdroomd gelaat.

Maar ook al blijft hun oprit onbetreden,
hun met den grond verbonden-zijn verwarmt:
wie daarvan weerkeert, neemt de stilte mede
en hij weerstaat de stad die hem verarmt.

TORENS

Zoo niets ons overbleef
dan 't helder getuigen,
recht uit het landschap omhoog,
recht uit wat steden bewoog
– viel Dietschland in duigen,
dat niets ons overbleef,
maar hield gij nog stand,
torens van 't vaderland –
wij zouden den herbouw beginnen,
wij zouden den hemel herwinnen
recht uit den bodem omhoog,
recht uit wat Dietschland bewoog,
standvastig in heel ons beminnen.

Zoo niets ons overbleef
dan 't helder getuigen,
torens zoo hoog van gestalt,
zon-scherp als hardblauw bazalt –
wij zouden rondom zijn en werken
als d' onzen rondom onder zerken –
torens, die roept om ons hart,
't volk is in uw geest gehard
– wij blijven rondom u – wij, sterken.

DIETSCHLAND MIJN LAND...

Dietschland mijn land, mijn dagwerk en bestemming
– uw aarde-geur is mij van jongs vertrouwd,
hoe menigmaal heb 'k uit der nacht beklemming
de reinheid van uw dageraad aanschouwd.

Mijn aard' en hemel tot één dag vereenigd,
geworteld vast en hóog in 't licht getild –
uw levenskracht heeft mijn klein leed gelenigd
en ook van mij den strijd om 't volk gewild.

Er is geen brood dan 't uwe, geen gedachte
die niet bij u begint, geen erf, geen poort
waar gij niet wenkt – geen uur, waar mijn verwachten
van torens of van 't veld uw stem niet hoort.

O, kon ik méer dan dit geluk te loven,
waarvan zoo velen blind'lings zijn vervreemd,
en leeren àllen dat wie wil gelooven,
niet wacht op oogst, maar méé den strijd opneemt!

Dietschland mijn land – eerst dan wordt gij herboren,
wanneer gij niet in ènk'len levend wordt,
maar heenvaart door het volk, galmt van den toren
en roekloos schóón de wegen overstort...

Zoo is mijn diepst geluk toch ook mijn kommer,
nu 't enkel glans op èigen spade blijft,
nu 't ruischt verscholen in 't neerslachtig lommer,
maar 't volk rondom niet uit zijn dommel drijft.

Mijn lied, mijn dagwerk en mijn sterkst begeeren
– ze zijn vervulling, maar meteen verdriet,
waar zij, die in hun argwaan 't méést ontberen,
verwijderd staan, niet wetend wat geschiedt.

Dietschland mijn land, uw droom is om mijn hoofd –
leidt mij, opdat het volk in ù gelooft!

INHOUD

JAN ADRIAAN

DE PRINCEVLAG WAAIT!

Met teekeningen
van M. MEULDIJK

Ing. f 2.25
Geb. f 2.90

LIESBET STORM

HIER IS MIJN ADRES...

Ing. f 2.90
Geb. f 3.50

DE DOODEN LEVEN

René de Clercq Lod. Dosfel
Oscar de Gruyter en
Karel van den Oever

Herdacht door
WIES MOENS

Geb. f 1.20

∴

Vlamingen in den gangbaren zin, behooren zij alle vier even goed tot het „Noorden'' als tot het „Zuiden''

Romans, gedichten